

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 28 (2023)
ISSN 2028-2677, s. 71-80
DOI: 10.37055/sbn/169715

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 28 (2023)
ISSN 2028-2677, pp. 71-80
DOI: 10.37055/sbn/169715

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

DZIAŁANIA CSR BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W POLSCE PODCZAS PANDEMII COVID-19 A BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA

CSR ACTIVITIES OF COOPERATIVE BANKS IN POLAND DURING THE COVID-19 PANDEMIC AND STATE SECURITY

Weronika Szczerba

ORCID: 0009-0003-0605-3103
Uniwersytet Rzeszowski

Abstrakt. W czasie pandemii COVID-19 banki spółdzielcze w Polsce podejmowały różne działania CSR, mające na celu przeciwdziałanie skutkom kryzysu i ochronę interesów społeczności lokalnych. Banki te przejawiały zaangażowanie w społeczności lokalne poprzez udzielanie wsparcia finansowego dla lokalnych przedsiębiorców i organizacji non-profit, które znalazły się w trudnej sytuacji. Przeznaczały one środki na wsparcie sektora medycznego, dostarczając niezbędny sprzęt medyczny, testy oraz środki ochrony osobistej dla personelu medycznego. Działania CSR banków spółdzielczych miały istotny wpływ na bezpieczeństwo państwa. Poprzez udzielanie wsparcia finansowego dla przedsiębiorców i organizacji non-profit, banki te przyczyniły się do utrzymania miejsc pracy i stabilności gospodarczej. Wsparcie dla sektora medycznego pozwoliło na efektywniejsze zarządzanie pandemią, zapewniając odpowiednie środki ochrony i sprzęt medyczny dla personelu medycznego. Działania CSR banków spółdzielczych w Polsce w czasie pandemii COVID-19 miały istotny wpływ na bezpieczeństwo państwa. Banki te aktywnie angażowały się w pomoc społecznościom lokalnym, wspierały sektor medyczny i prowadziły kampanie edukacyjne. Ich zaangażowanie przyczyniło się do utrzymania miejsc pracy, stabilności gospodarczej oraz zwiększenia świadomości społecznej, co przyczyniło się do ogólnego bezpieczeństwa państwa w trudnym okresie pandemii COVID-19. W artykule przedmiotem rozważań są przedsięwzięcia filantropijne realizowane przez wybraną grupę spółdzielni, jaką są banki spółdzielcze, funkcjonujące na rynku usług finansowych w Polsce. Problem badawczy jest zrozumienie, jakie konkretnie działania CSR podejmowane przez banki spółdzielcze w Polsce miały na celu wsparcie lokalnej społeczności i gospodarki w trakcie pandemii COVID-19. Zasadniczym celem niniejszego artykułu jest wskazanie czynności z obszaru społecznej odpowiedzialności biznesu, które zostały zrealizowane przez banki spółdzielcze podczas pandemii COVID-19. Do realizacji głównego celu wykorzystano źródło pochodzące ze strony Krajowego Związku Banków Spółdzielczych oraz dokonano przeglądu literatury przedmiotu. Metoda, która została użyta w badaniu to analiza dokumentów.

Słowa kluczowe: banki spółdzielcze, pandemia, COVID-19, bezpieczeństwo państwa, społeczna odpowiedzialność biznesu

Abstract. During the COVID-19 pandemic, cooperative banks in Poland undertook various CSR activities aimed at counteracting the effects of the crisis and protecting the interests of local communities. These banks showed commitment to local communities by providing financial support to local entrepreneurs and non-profit organizations that found themselves in a difficult situation. They allocated funds to support the medical sector by providing the necessary medical equipment, tests, and personal protective equipment for medical staff. CSR activities of cooperative banks had a significant impact on state security. By providing financial support to entrepreneurs and non-profit organizations, these banks contributed to maintaining jobs and economic stability. Support for the medical sector allowed for more effective management of the pandemic, providing appropriate protection measures and medical equipment for medical staff. The CSR activities of cooperative banks in Poland during the COVID-19 pandemic had a significant impact on state security. These banks were actively involved in helping local communities, supporting the medical sector, and conducting educational campaigns. Their involvement contributed to maintaining jobs, economic stability and increasing public awareness, which contributed to the overall security of the state during the difficult period of the COVID-19 pandemic. The article considers philanthropic projects carried out by a selected group of cooperatives, which are cooperative banks operating on the financial services market in Poland. The research problem is to understand what specific CSR activities undertaken by cooperative banks in Poland were aimed at supporting the local community and economy during the COVID-19 pandemic. The main purpose of this article is to indicate activities in the area of corporate social responsibility that were carried out by cooperative banks during the COVID-19 pandemic. To achieve the main objective, a source from the website of the National Association of Cooperative Banks was used and the literature on the subject was reviewed. The method that was used in the study was document analysis.

Keywords: cooperative banks, pandemic, COVID-19, state security, corporate social responsibility

Wstęp

Aktywność jednostki bądź grupy osób występująca na określonych rynkach jest określana jako działanie gospodarcze. Poczucie odpowiedzialności ekonomicznej wyrażające się w sukcesywnym gospodarowaniu mieniem jest jednym z powodów do tworzenia przedsiębiorstw, których podstawowym celem funkcjonowania jest maksymalizacja zysku z podjętych przeszłych działań. Dodatni wynik finansowy może dotyczyć zarówno efektywności operacyjnej, jak i inwestycyjnej danego podmiotu, który posiada własną formę organizacyjno-prawną.

Szczególnym rodzajem przedsiębiorstwa jest spółdzielnia. Powołując się na art. 1 w ustawie Prawo spółdzielcze, *spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób*, czyli spółdzielców (Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze). Jej głównym założeniem jest prowadzenie działalności gospodarczej na rzecz swoich członków. W polskim sektorze usługowym występuje wiele rodzajów spółdzielni, do których należą:

- banki spółdzielcze,
- spółdzielnie rolnicze,
- spółdzielnie mieszkaniowe,
- spółdzielnie mleczarskie,

- spółdzielnie pracy (Kotlińska, Zuba-Ciszewska 2021, s. 38).

Wyżej wymienione spółdzielnie odnoszą się do różnych dziedzin życia gospodarczego. Niemniej jednak, specyficzną grupą spółdzielni są banki spółdzielcze, ponieważ ich podstawowym środowiskiem jest rynek usług bankowych, który z kolei wyróżnia się funkcjonowaniem w oparciu o operacje depozytowo-kredytowe, czyli pozyskaniem przez uczestników tego rynku odpowiedniego zasobu kapitału do własnych celów (Kotlińska, Zuba-Ciszewska 2021, s. 51).

Operacje depozytowo-kredytowe są jednymi z wielu czynności, które realizują banki spółdzielcze. Wchodzą one w zakres czynności ustanowionych przez prawodawcę w ustawie Prawo bankowe, która reguluje także inne istotne prawa i obowiązki tych instytucji finansowych. Banki te są zobligowane do ich przestrzegania, jednocześnie stając się podmiotami odpowiedzialnymi prawnie nie tylko wobec państwa, ale także i społeczeństwa (Kowalska 2014, s. 215).

W obecnych czasach oprócz ekonomicznych i prawnych przesłanek funkcjonowania banków spółdzielczych istnieją także inne warunki determinujące utrzymywanie pozycji na rynku usług bankowych. Warunki te wpisują się w koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) i dotyczą szczególnej, dodatkowej działalności, zbieżnej z oczekiwaniami społeczeństwa.

W artykule przedmiotem rozważań są przedsięwzięcia filantropijne realizowane przez wybraną grupę spółdzielni, jaką są banki spółdzielcze, funkcjonujące na rynku usług finansowych w Polsce. Problem badawczym jest zrozumienie, jakie konkretnie działania CSR (*Corporate Social Responsibility*) podejmowane przez banki spółdzielcze w Polsce miały na celu wsparcie lokalnej społeczności i gospodarki w trakcie pandemii COVID-19. Zasadniczym celem niniejszego artykułu jest wskazanie czynności z obszaru społecznej odpowiedzialności biznesu (głównie określane jako CSR lub *Corporate Social Responsibility*), które zostały zrealizowane przez banki spółdzielcze podczas pandemii COVID-19. Do realizacji głównego celu wykorzystano źródło pochodzące ze strony Krajowego Związku Banków Spółdzielczych oraz dokonano przeglądu literatury przedmiotu. Metoda, która została użyta w badaniu to analiza dokumentów.

W odniesieniu do przedmiotu rozważań postawiono następujące pytania badawcze: Ile banków spółdzielczych zdecydowało się na pomoc filantropijną w celu wsparcia społeczeństwa podczas pandemii COVID-19? Jakie formy wsparcia były realizowane najczęściej? Znalezienie odpowiedzi na te pytania zostało poprzedzone postawionymi hipotezami:

H₁: Większość banków spółdzielczych zdecydowało się na działania filantropijne podczas pandemii COVID-19.

H₂: Najczęstszą formą wsparcia było przekazywanie środków pieniężnych placówkom medycznym.

CSR w ujęciu teoretycznym

We współczesnej literaturze koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu została po raz pierwszy zdefiniowana przez amerykańskiego ekonomistę H. Bowena w książce *Social Responsibilities of Businessmen*, opublikowanej w 1953 r. Bowen uważał, że CSR dotyczy trzech płaszczyzn działalności odnoszących się do: podejmowania decyzji, prowadzenia odpowiedniej polityki i realizacji działań, które są zbieżne z oczekiwaniami społecznymi (Ślęzak-Gładzik 2013, s. 114). Z kolei K. Davis zawęził rozumienie tej koncepcji do takich działań i decyzji, które nie tylko dotyczą gospodarczych i technicznych interesów firmy, ale także wykraczają co najmniej w pewnej części poza te główne obszary interesów. Ciekawą definicję przedstawił C.C. Walton, który zaznaczył, że w CSR danej organizacji powinna zostać uwzględniona zażyłość stosunków między organizacją a społeczeństwem, po to, aby cele przedsiębiorstwa były skutecznie realizowane (Suska 2016, s. 302). Definicja Waltona odnosi się w szczególności do relacji pomiędzy zbiorowością społeczną a przedsiębiorstwem, które umiejętnie budowane i utrzymywane będą kluczowym ogniwem efektywnego funkcjonowania organizacji nastawionej na zysk.

Koncepcja społecznego zaangażowania biznesu została także sformułowana m.in. przez ISO, Bank Światowy oraz Unię Europejską. Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna w normie ISO 26000 definiuje pojęcie CSR jako oddziaływanie podejmowanych decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko poprzez etyczne zachowanie przedsiębiorstwa, cechujące się odpowiednią transparentnością i zawierające się w obszarach takich jak: ład organizacyjny, prawa człowieka, praktyki z zakresu pracy, środowisko, uczciwe praktyki operacyjne, zagadnienia konsumenckie, zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej (Forum odpowiedzialnego biznesu dostęp: 19.04.2023). Podobne elementy składowe w definicji określił Bank Światowy, według którego CSR to rodzaj zobowiązania przedsiębiorstwa mające na celu poprawienie jakości życia społecznego. Cel ten osiąga się przez współpracę lokalnych społeczności, społeczeństwa, pracowników organizacji i ich rodzin (Majchrzak 2019, s. 83). Natomiast Komisja Europejska określiła *Corporate Social Responsibility* jako koncepcję, w której organizacje komercyjne w swoich działaniach nastawionych na zysk, uwzględniają także problematykę z zakresu ekologii i społeczeństwa (Leśna-Wierszołowicz 2016, s. 57).

Wymienione wyżej definicje społecznej odpowiedzialności biznesu odnoszą się przede wszystkim do takich praktyk przedsiębiorstwa, których korzyści wynikające z ich realizacji obejmują nie tylko daną firmę, ale przede wszystkim oddziałują na społeczeństwo oraz środowisko naturalne w pozytywny sposób. Z tego względu, literatura wyróżnia specyficzne wymiary i obszary działania, w których widoczne jest szczególne zaangażowanie biznesu odpowiedzialnego społecznie.

Wymiary CSR można przedstawić w ujęciu wewnętrznym i zewnętrznym. Wymiar wewnętrzny dotyczy działań kierownictwa wewnątrz przedsiębiorstwa,

wśród których należy wymienić: oddziaływanie na środowisko, odpowiednie zarządzanie surowcami i zasobami ludzkimi, w tym uwzględnianie bezpieczeństwa pracy. Z kolei wymiar zewnętrzny sprowadza się do czynności odnoszących się do otoczenia podmiotów, a dotyczą one (Wołkowicka, Dąbrowski 2016, s. 85):

- przestrzegania praw człowieka,
- dbania o środowisko naturalne,
- pozytywnego oddziaływania na społeczność lokalną,
- pozytywnych relacji z interesariuszami (partnerami biznesowymi, akcjonariuszami, klientami, odbiorcami).

Warto zwrócić uwagę także na kluczowe obszary, wobec których przedsiębiorstwa stosują działania CSR. Według R.W. Griffina są to:

- interesariusze,
- środowisko naturalne,
- ogólny dobrobyt społeczny (Kazojć 2014, s. 62-63).

Interesariusze są podmiotami zainteresowanymi firmą i jej funkcjonowaniem z co najmniej ekonomicznych pobudek. Mogą oddziaływać na organizację, która z kolei może wpływać na sposób działania interesariuszy (Kazojć 2014, s. 64). Ich wewnątrz podział został przedstawiony na rys. 1.

Rys. 1. Podział grup interesariuszy przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie K. Majchrzak Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) w działalności przedsiębiorstw sektora bankowego. Rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2019, s. 88

W grupie interesariuszy substancjowych znajdują się pracownicy, kierownicy oraz właściciele przedsiębiorstwa. Są oni niezbędni do tworzenia i funkcjonowania organizacji w gospodarce rynkowej, ponieważ wnoszą do niej istotne zasoby, do których należą praca, umiejętności oraz wiedza. Kolejną grupę stanowią interesariusze kontraktowi, których powiązania z firmą są uregulowane w formie umowy lub kontraktu, dlatego też charakterystycznymi podmiotami są klienci, dostawcy i konkurenci. W skład ostatniej grupy wchodzi interesariusze kontekstowi. Współpracują oni z przedsiębiorstwem na zasadzie wzmacniania i utrwalania pozytywnego wizerunku organizacji. Pozytywny wizerunek wyróżnia przedsiębiorstwo spośród konkurencji i sprawia, że jest ono postrzegane w otoczeniu jako społecznie odpowiedzialne, troszczące się o wspólne dobra i interesy społeczeństwa (Majchrzak 2019, s. 88). Przykładami interesariuszy kontekstowych są społeczności lokalne, instytucje społeczne i państwowe.

Środowisko naturalne coraz częściej jest jednym z kluczowych obszarów działań CSR. Przedsiębiorstwa decydując się na proekologiczne działania, często skupiają się na:

- wykonywaniu procesów produkcyjnych, które są przyjazne dla środowiska;
- efektywnym wykorzystaniu zasobów naturalnych;
- współpracy z instytucjami ekologicznymi (Ratajczak 2010, s. 79).

Przykładem banku, który wdrożył koncepcję CSR w oparciu o aspekt ekologiczny, jest Bank Ochrony Środowiska S.A. Jego strategia na lata 2021-2023 obejmuje m.in. uzyskanie ratingu ESG, który potwierdza zrównoważony rozwój banku w kierunku ochrony środowiska oraz dbaniu o grupy interesariuszy. Ponadto wybrana strategia została opracowana w oparciu o założenia określone w Europejskim Zielonym Ładzie. Ma on na celu zredukować poziom emisji CO₂ w państwach UE o połowę do 2030 r. i osiągnąć pełną neutralność klimatyczną do 2050 roku (BOŚ Bank data dostępu: 12.05.2023).

Z kolei koncentracja działań w obszarze dobrobytu społecznego ma na celu przyczynić się do podniesienia warunków, w jakich funkcjonuje społeczeństwo. Wówczas przedsiębiorstwa decydują się na wsparcie organizacji o charakterze społeczno-kulturalnym, a także inicjatywy oparte na zasadzie filantropii (Kazojć 2014 s. 64).

Inicjatywy filantropijne to przede wszystkim przekazywanie darowizn potrzebującym, organizacjom lub placówkom społecznym działającym w zasięgu lokalnym, krajowym lub międzynarodowym. Darowizny mogą być kierowane na różne szczytne cele, jednak najczęstsze dotyczą: pomocy poszkodowanym po klęskach żywiołowych, wdrażania programów edukacyjnych (Thaithavorn 2019, s. 4). To takie przedsięwzięcia, które są dokonywane na rzecz nauki, szkolnictwa, kultury, ochrony zdrowia w formie mecenatu lub sponsoringu (Bartkowiak, Krugielka 2013, s. 61).

Są to przedsięwzięcia wspierające, edukacyjne, angażujące różne grupy społeczne z otoczenia przedsiębiorstwa (Majchrzak 2019, s. 49).

Przedsiębiorstwa, w tym banki spółdzielcze opierają działalność filantropijną na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi, zakładami opieki zdrowotnej a także z organami administracji publicznej. Zasobami, którymi posługują się organizacje w filantropii, występują głównie w postaci: wiedzy i umiejętności pracowników (zasoby ludzkie) oraz środków pieniężnych (zasoby finansowe). Partnerstwo z lokalnymi podmiotami jest kluczowe do efektywnego wykorzystania zasobów przedsiębiorstwa w rozwiązywaniu nagłych, pilnych czy rosnących problemów i zjawisk społecznych (Forum odpowiedzialnego biznesu, data dostępu: 22.05.2023).

Jak wynika z wcześniejszych rozważań, koncepcja CSR może być rozumiana wielorako, świadczy o tym różnorodność jej definicji. Należy jednak wskazać, że działania *Corporate Social Responsibility* wpływają pozytywnie na środowisko i społeczeństwo. Ważnym obszarem tych działań są interesariusze kontekstowi, którzy wzmacniają więzi między otoczeniem przedsiębiorstwa a samym przedsiębiorstwem. Tworzą oni taki wizerunek firmy, który sprzyja budowaniu i wzmacnianiu więzi ze społeczeństwem. Dlatego też, banki spółdzielcze są przykładem takich organizacji, które są zaangażowane w relacje z lokalnym otoczeniem poprzez różne działania wpisujące się w koncepcje CSR.

Wyniki badań

Jednym z ostatnich negatywnych zjawisk, jakim został dotknięty cały świat, była pandemia COVID-19. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) trwała nieprzerwanie od 11.03.2020 (Medonet, data dostępu: 23.05.2023). Wybuch pandemii wirusa COVID-19 sparaliżował świat, skutkowało to, m.in. propagowaniem bezpieczeństwa w społeczeństwie przez podmioty gospodarcze. Do instytucji uwzględniających interesy społeczne podczas pandemii COVID-19 w Polsce należały banki spółdzielcze. Według Krajowego Związku Banków Spółdzielczych, działania w ramach koncepcji CSR podczas pandemii COVID-19 były realizowane przez 44 banki spółdzielcze oraz zrzeszenie SGB i BPS (KZBS data dostępu: 7.05.2023). Według Komisji Nadzoru Finansowego, w Polsce po IV kwartale 2022 r. działało 496 banków spółdzielczych i 2 banki zrzeszające. Zatem udział aktywnych banków spółdzielczych w działania filantropijne podczas pandemii COVID-19 wynosił jedynie 9%. Jest to niewielka część wszystkich tych banków, zatem hipoteza badawcza H1: *Większość banków spółdzielczych zdecydowało się na działania filantropijne podczas pandemii COVID-19* została odrzucona.

Działania filantropijne podejmowane przez banki spółdzielcze w związku z pandemią występowały o różnym nasileniu i miały odmienny charakter (rys.2.). Co więcej, niektóre banki spółdzielcze udzielały kilku form wsparcia jednocześnie.

Rys. 2. Formy wsparcia realizowane przez banki spółdzielcze podczas pandemii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KZBS, [online], https://www.kzbs.pl/new_dc1.html, [data dostępu: 7.05.2023].

Najbardziej popularną formą pomocy było wsparcie finansowe dla lokalnych placówek medycznych takich jak szpitale oraz pozostałe zakłady opieki zdrowotnej. Takie wsparcie zostało zorganizowane przez 21 banków spółdzielczych. Zatem hipoteza H2: *Najczęstszą formą wsparcia było przekazywanie środków pieniężnych placówkom medycznym* została potwierdzona.

Z kolei na przekazywanie rzeczy do lokalnych placówek medycznych zdecydowało się jedynie 3 banki spółdzielcze. Pomoc rzeczowa polegała na dostarczeniu podmiotom medycznym głównie środków dezynfekujących, maseczek ochronnych i respiratorów.

Nieco mniej, bo 18 banków spółdzielczych było zaangażowanych w akcję o nazwie „Zapłać za seniora”. Inicjatorem tego przedsięwzięcia był Braniewsko-Pasłęcki Bank Spółdzielczy z siedzibą w Pasłęku. Podczas tej akcji, banki spółdzielcze apelowały do osób korzystających z bankowości elektronicznej, aby zaproponowali osobom starszym – krewnym lub sąsiadom, że opłacą w ich imieniu niezbędne rachunki wykorzystując sprzęt elektroniczny (komputer, telefon, tablet) (KZBS data dostępu: 7.05.2023).

Oprócz akcji „Zapłać za seniora” w sektorze banków spółdzielczych były organizowane podobne akcje, a w ich realizacji wzięło udział 7 banków spółdzielczych. Przykładowo, Bank Spółdzielczy w Ciechanowie dołączył się do akcji, #zostańdomu”, która miała zasięg ogólnopolski. Ponadto, popularyzatorami tej akcji były podmioty z różnych kręgów społeczno-gospodarczych. Zachęcały one do ograniczenia

w poruszaniu się obywateli podczas pandemii w celu zmniejszenia zakażeń. Bank Spółdzielczy w Ciechanowie zachęcał klientów do korzystania z bankowości elektronicznej w domu (KZBS data dostępu: 9.05.2023).

Z kolei 11 banków spółdzielczych podjęło decyzję o realizacji innych form wsparcia, do których należały m.in.:

- a) pomoc o charakterze prawnym (uruchomienie prawnych konsultacji telefonicznych),
- b) wsparcie komunikacyjne i publikacja informacji (rozpoczęcie konsultacji online, publikacja materiałów edukacyjnych i prawnych na stronie internetowej),
- c) wsparcie rzeczowe instytucji pomocy społecznej i jednostek samorządu terytorialnego (KZBS data dostępu: 9.05.2023).

Wnioski

Podsumowując, działania podmiotów gospodarczych w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu uwzględniają interesy społeczne, aspekty ekologiczne, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy. Działania CSR banków spółdzielczych podczas kryzysu, jakim była pandemia COVID-19, były szczególnie ważne dla społeczeństwa, ponieważ koncentrowały się wokół ochrony zdrowia.

Banki spółdzielcze przyczyniły się do sprawniejszego funkcjonowania szpitali państwowych w Polsce, udzielając pomocy, m.in. w formie finansowej, zbiorów artykułów pierwszej potrzeby czy podarowaniu sprzętów medycznych. Uważność spółdzielczych instytucji finansowych była skierowana również w stronę starszych pokoleń. Kluczowym przedsięwzięciem była akcja „Zapłać za seniora” mająca na celu ochronę i troskę ludzi starszych. Ponadto, banki te promowały bankowość elektroniczną, płatności bezgotówkowe – miało to na celu zwiększenie bezpieczeństwa i zmniejszenie zachorowań wśród klientów i pracowników banków.

Banki spółdzielcze w Polsce wykazały się szczególnym zaangażowaniem podczas pandemii SARS-COV-2. Taka forma działań niewątpliwie przyczyniła się do m.in.: zbudowania pozytywnego wizerunku w oczach obecnych oraz potencjalnych klientów banku, co może w przyszłości zaowocować poszerzeniem grupy interesariuszy. Niemniej jednak, liczba banków spółdzielczych udzielających różnych form wsparcia była niewielka i stanowiła 9% ogółu wszystkich banków. Banki spółdzielcze jako banki ściśle związane z lokalną społecznością, powinny częściej angażować się w działalność filantropijną podczas kryzysów lub innych, negatywnych i niespodziewanych zdarzeń.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Bartkowiak G., Krugielka A., 2013. Podejmowanie działań odpowiedzialnych społecznie a „zdrowie organizacji” – czy trosce firm o wizerunek zewnętrzny towarzyszy troska o pracownika?, *Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula*, 38, 61.
- [2] BOŚ Bank, 2021. „Jesteśmy pełni zielonej energii” Bank Ochrony Środowiska prezentuje strategię na lata 2021-2023, <https://www.bosbank.pl/informacje-korporacyjne/centrum-prasowe/serwis-prasowy/informacje-prasowe/jestesmy-pelni-zielonej-energii-bank-ochrony-srodowiska-prezentuje-strategie-na-lata-2021-2023>, [dostęp: 12 maja 2023].
- [3] Forum odpowiedzialnego biznesu, 2011. Filantropia a CSR, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/filantropia-a-csr/>, [dostęp: 22 maja 2023].
- [4] Forum odpowiedzialnego biznesu, ISO 26 000 <https://odpowiedzialnybiznes.pl/hasla-encyklopedii/iso-26-000/>, [dostęp: 19 kwietnia 2023].
- [5] Kazojć K., 2014. Koncepcja społecznej odpowiedzialności i jej obszary w organizacjach, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, 38, 62-64.
- [6] Kotlińska J., Zuba-Ciszewska M., Kotliński G., 2021. Spółdzielnia na rynku wybranych usług w Polsce, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 38-51.
- [7] Kowalska S., 2014. Argumenty za i przeciw społecznej odpowiedzialności biznesu, *ZS WSH Zarządzanie*, 1, 215.
- [8] KZBS, 2023. Działania podejmowane przez banki spółdzielcze w związku z pandemią koronawirusa w Polsce, https://www.kzbs.pl/new_dc1.html, [dostęp: 7 maja 2023].
- [9] Leśna-Wierszołowicz E., 2016. Społeczna odpowiedzialność biznesu jako element budowania przewagi konkurencyjnej, *Studia i Prace WNEIZ US*, 43, 57.
- [10] Majchrzak K., 2019. Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) w działalności przedsiębiorstw sektora bankowego. Rozprawa doktorska, Uniwersytet Warszawski, s. 49-88.
- [11] Medonet, 2023. WHO ogłasza koniec pandemii COVID-19, <https://www.medonet.pl/koronawirus,who-oglasza-koniec-pandemii-covid19,artykul,45093058.html>, [dostęp: 23 maja 2023].
- [12] Ratajczak M., 2010. Implementacja strategii CSR w odniesieniu do środowiska naturalnego jako ważny element strategii rozwojowych współczesnych przedsiębiorstw, *Problemy Rolnictwa Światowego*, 25, 79.
- [13] Suska M., 2016. Społeczna odpowiedzialność biznesu – studium porównawcze reżimów prawnych, *Roczniki Administracji i Prawa*, nr 16, s. 302.
- [14] Urząd komisji nadzoru finansowego, 2022. Sytuacja banków spółdzielczych i zrzeszających po IV kwartale 2022r., https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Sytuacja_bankow_spoldzielczych_i_zrzeszajacych_po_IV_kwartale_2022_82127.pdf, [dostęp: 23 maja 2023].
- [15] Ślęzak-Gładzik I., 2013. Corporate Social Responsibility (CSR) jako koncepcja porządkująca relacje między biznesem a społeczeństwem, *Modern Management Review*, 20, 114.
- [16] Thaithavorn R. How Corporate Social Responsibility (CSR) in Banking Industry Affecting to Customer Loyalty, Bangkok University 2019, <http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/3937>, [dostęp: 24 maja 2023].
- [17] Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. 1982 nr 30 poz. 210), art. 1.
- [18] Thaithavorn R., 2019. HOW CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY (CSR) IN BANKING INDUSTRY AFFECTING TO CUSTOMER LOYALTY, <http://dspace.bu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/3937/3/rujika.thai.pdf>, [dostęp: 12 maja 2023].
- [19] Wołkowicka A., Dąbrowski S., 2016. Społeczna odpowiedzialność biznesu a konkurencyjność przedsiębiorstwa, *Studia i Prace WNEIZ US*, 30, 85.